

HERALDIKA

- ***MI A CÍMER?***

A címerek olyan pajzsra helyezett, mértani formákból és stilizált képekből meghatározott szabályok szerint megszerkesztett, örökölhető vagy tartós használatú színes jelvények, amelyek tulajdonosaik – természetes és jogi személyek – azonosítására szolgálnak.

HERALDIKA

- A CÍMER ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI:
  - A címer színes jelvény.
  - A címerábrázolások mértani formák vagy stilizált képek (térbeli ábrázolás nem megengedett!).
  - A címer legfőbb hordozója a pajzs.
  - A címerek örökölhetők, földbirtokhoz, családhoz, jogi személyhez kötöttek.

HERALDIKA

- **A középkori címerek elődei:**

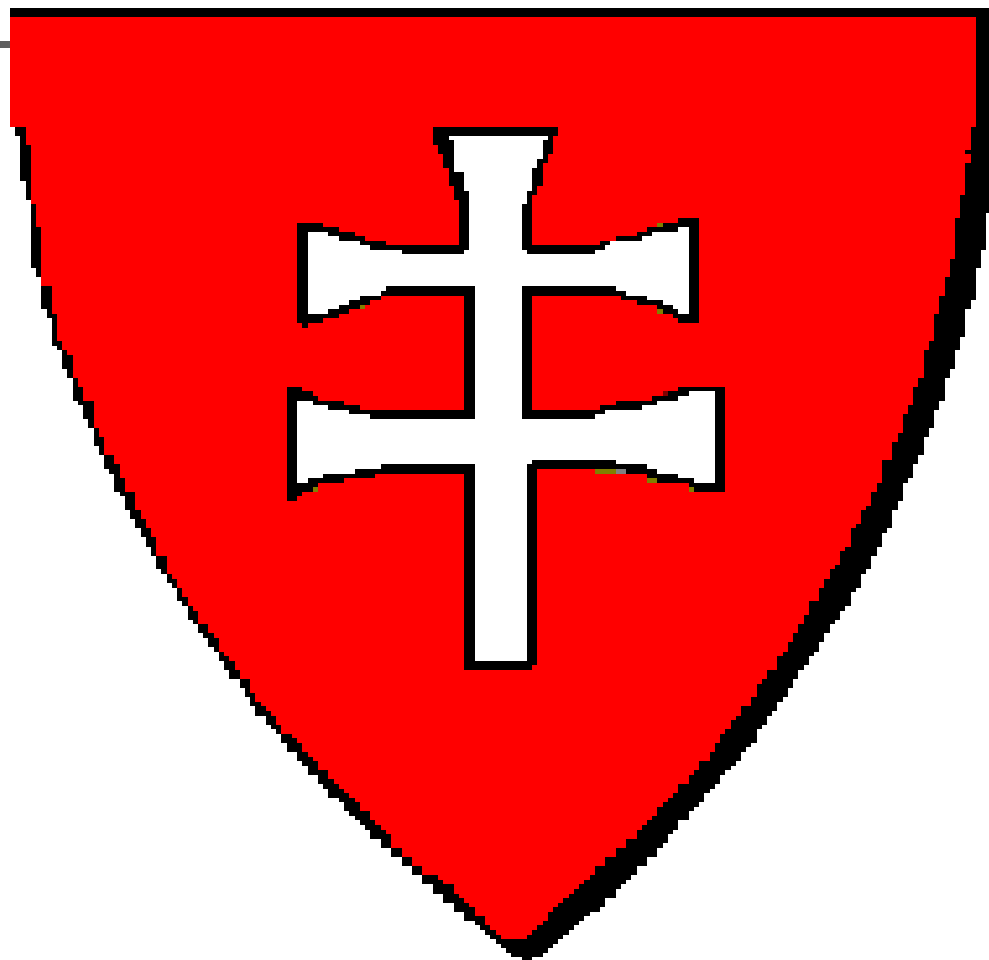
- az ókori görög vázafestészet pajzsai,
- a római birodalom hadijelvényei,
- a régi germán runák.

- **Címer-korszakok:**

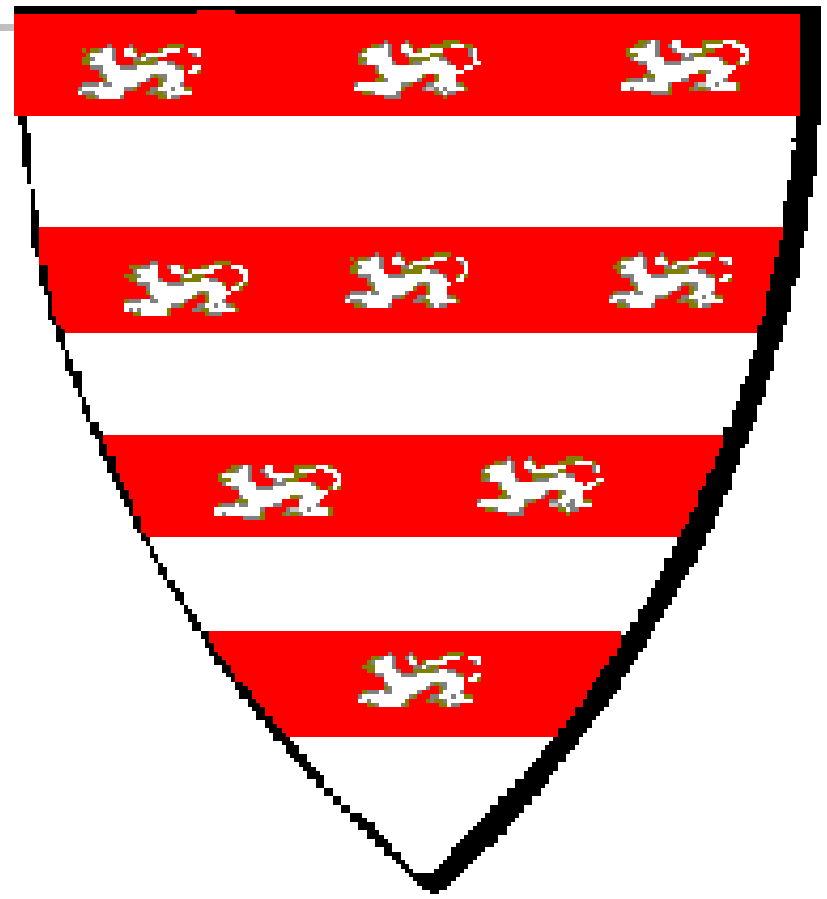
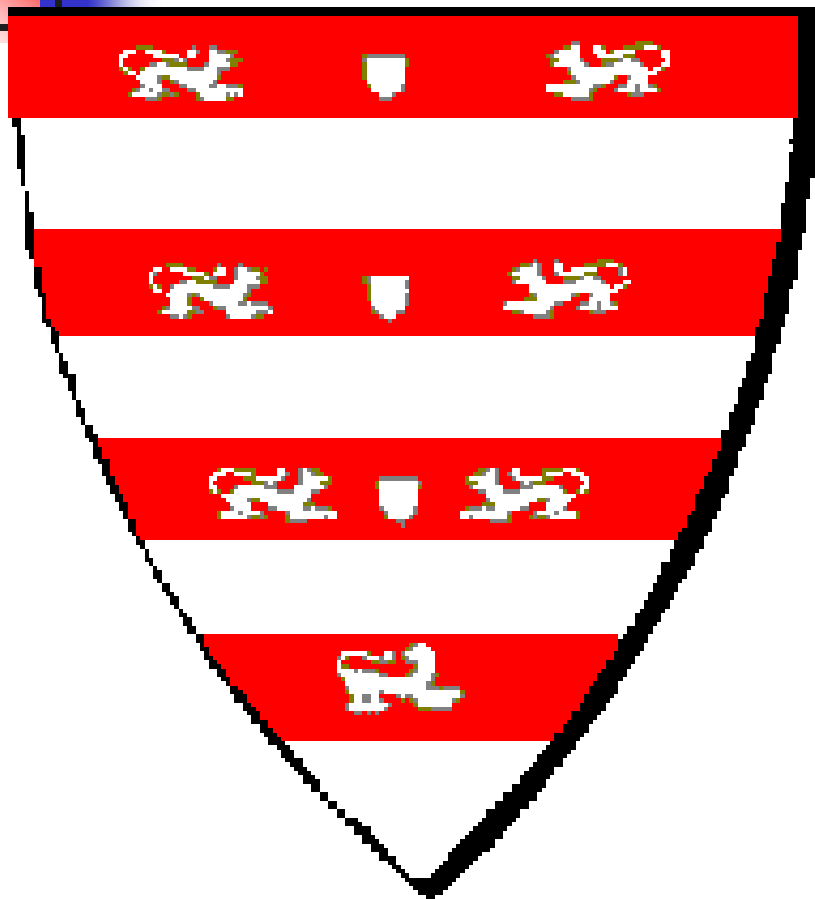
- Pajzskorszak – a keresztes háborúk kora, megkülönböztetésre szolgáló hadijelvény
- Fénykor – lovagi tornák kora, díszítő a pajzson, sisakon, lótakarón
- Hanyatló kor – már nem viselik, csak dísz, majd mindinkább tulajdonjelölő

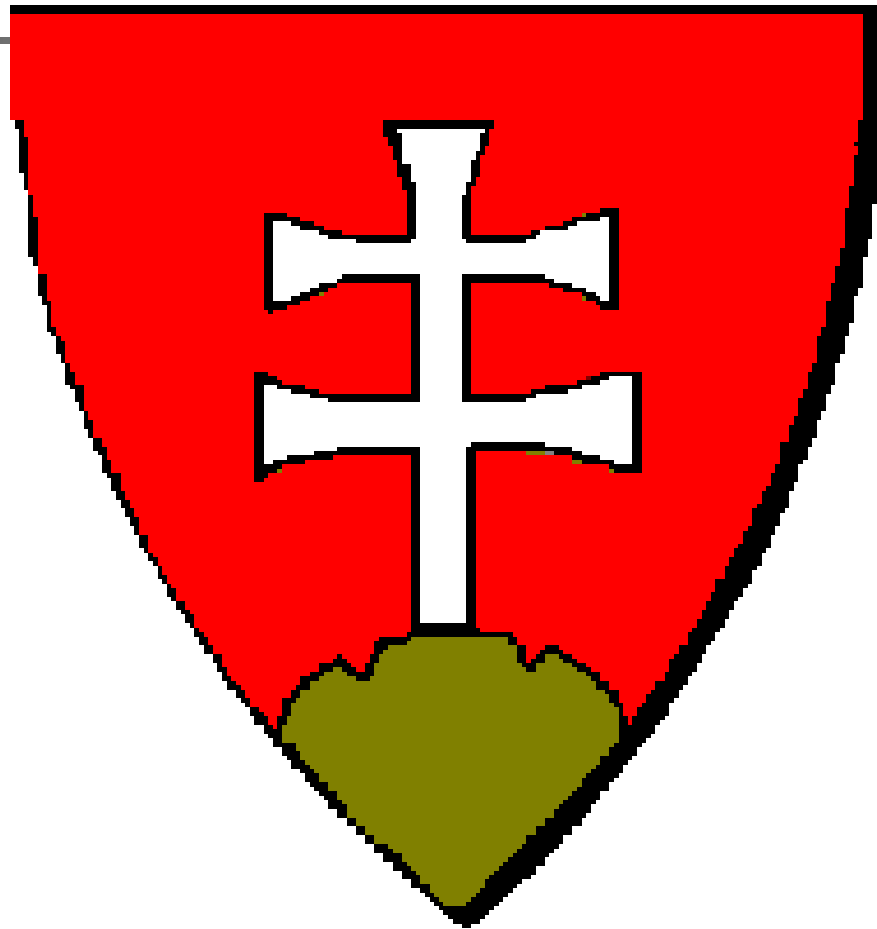
III. Béla címere

Imre és II. András címere

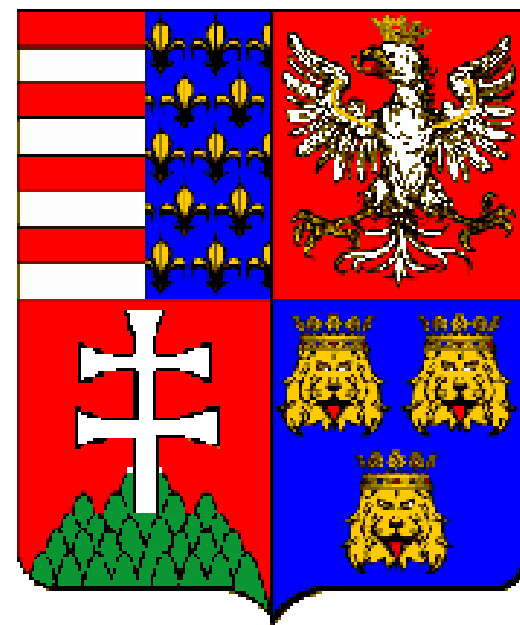
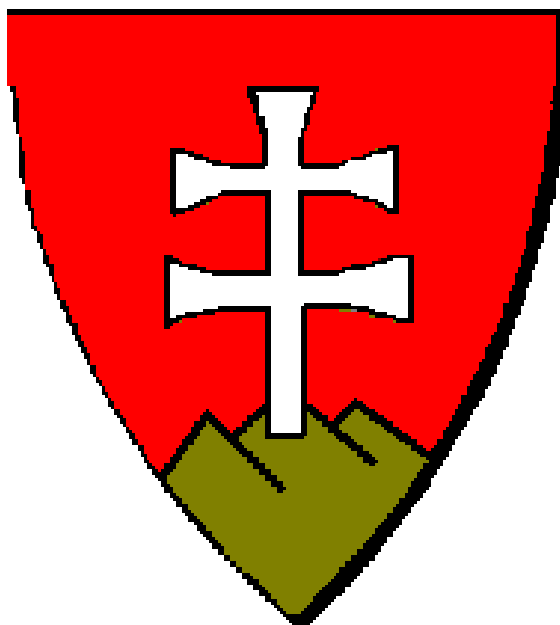

IV. László címere

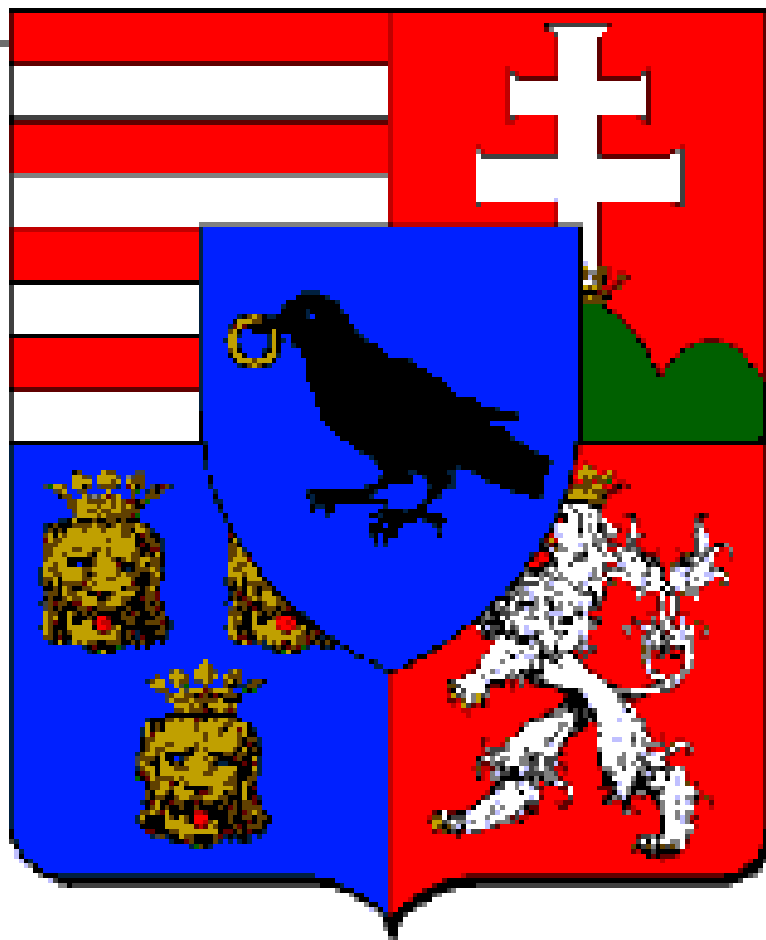

I. Nagy Lajos címerei

(jobbra a lengyel királyként használt címere)

Mátyás címere

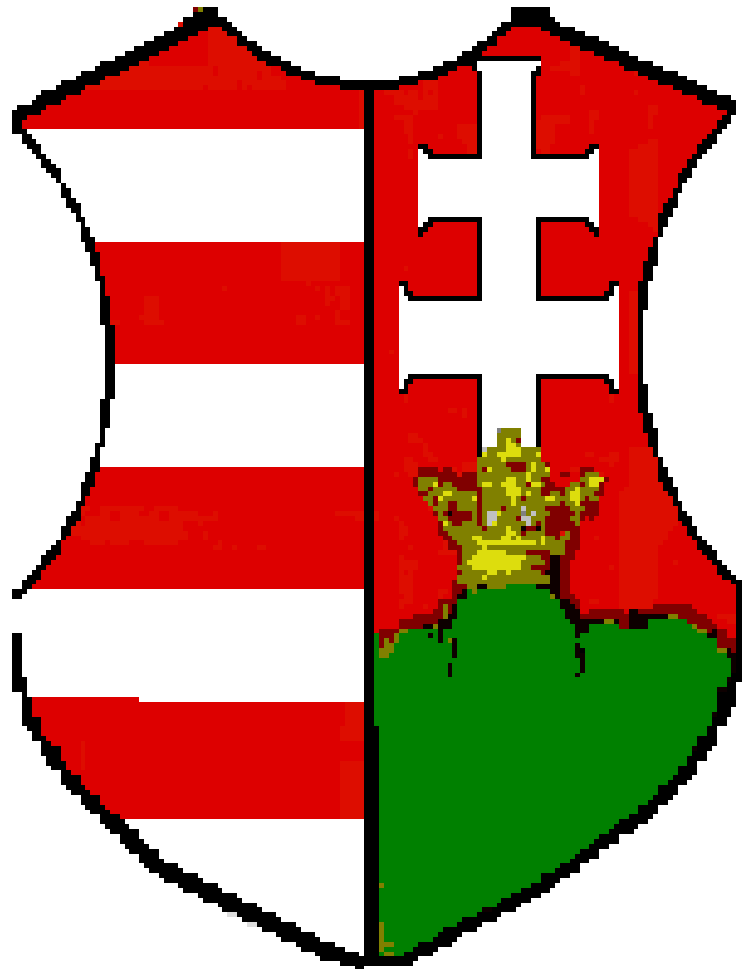
A Habsburg-Lotharingiai ház címere az aranygyapjas renddel

Az Osztrák-Magyar Monarchia közös címere 1916-ban

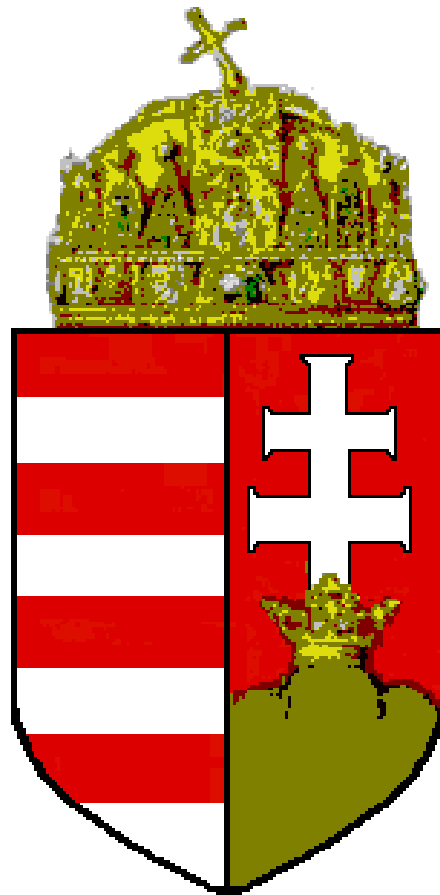
Kossuth-címer

Magyarország címerei 1947-től és 1956-tól

Magyarország államcímere

HERALDIKA

A legkorábbi címeradományok:

- Károly Róbert 1326-ban állított ki címeres levelet Imre fia Miklós számára
- Nagy Lajos 1369-ben Kassának adományoz címert
- 1398-ban Zsigmond a Csentevölgyi családnak adományoz teljes címert (pajzs, sisak, sisakdísz)

HERALDIKA

■ Tulajdonos szerint lehet a címer:

- fölségi-fejedelmi
- család- vagy nemzetségi
- ország-
- területi
- méltóság- vagy tiszti-
- közös (egy nemzetségen belül több családnak)

■ Jogcímek szerint:

- Önjogúlag felvett
- Adományos, engedményes
- Örökségi (adaptációnál)
- Kegyúri- vagy oltalom
- Házassági
- Pót- (a régi helyébe vették fel név- és rangváltozáskor)

HERALDIKA

- **A címer szerkezete szerint lehet:**

- Törzscímer (idősebb ág viselheti)
- Tört- vagy mellékági címer

címertörés: 1. fiú - lebegő tornagallér

2. fiú - félhold

3. fiú - ötágú csillag

- Bővített, javított
- Beszélő
- Kétes
- Emlékeztető
- Szégyen
- Gúnyos vagy tréfás

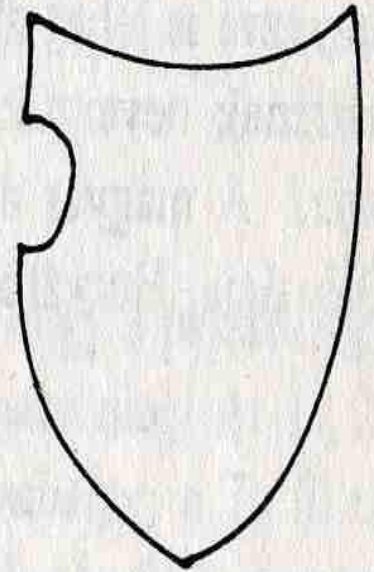
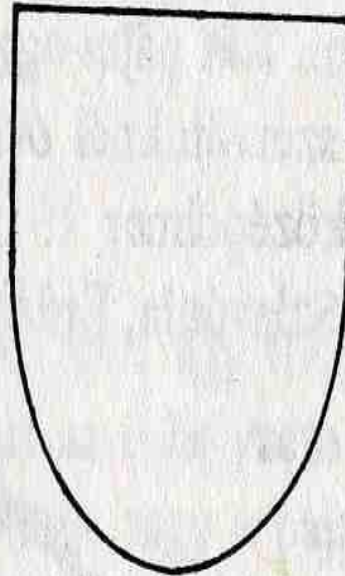
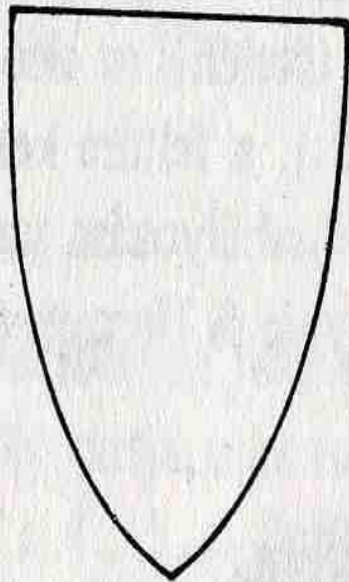

HERALDIKA

➤ A CÍMER LEGFONTOSABB ALKOTÓELEMEI

- 1. a címerpajzs
- 2. a sisak a sisaktakaróval
- 3. a sisakdísz
- 4. a külső díszek (pajzstartó, rangjelző korona, címerpalást, címersátor, jelmondat vagy csatakiáltás, stb.)

PAJZSOK

□ NORMANN

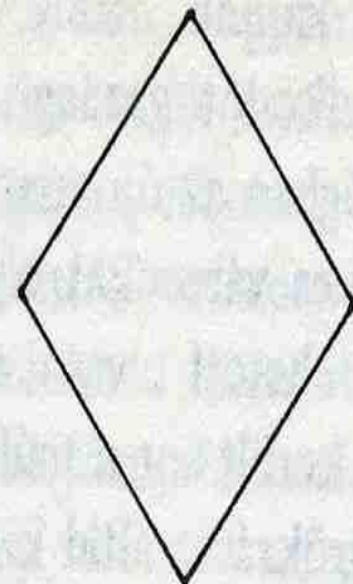
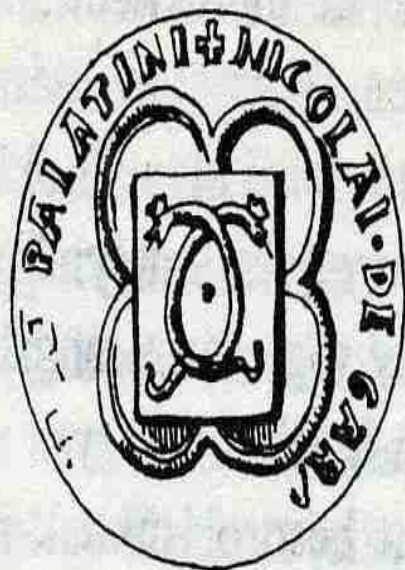
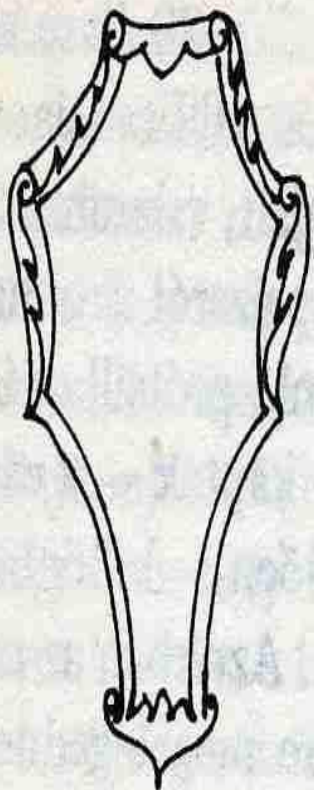
HÁROMSZÖG

KEREKTALPÚ
DOMBOR

TÁRCSA

PAJZSOK

□ LÓFEJ
RUTA

NÉGYSZÖGLETŰ CSÜCSKÖS TALPÚ

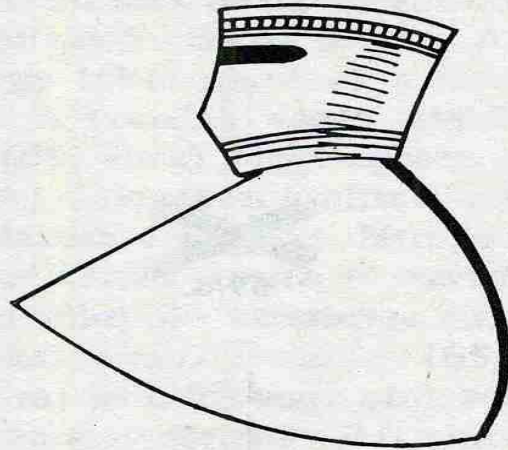
HERALDIKA

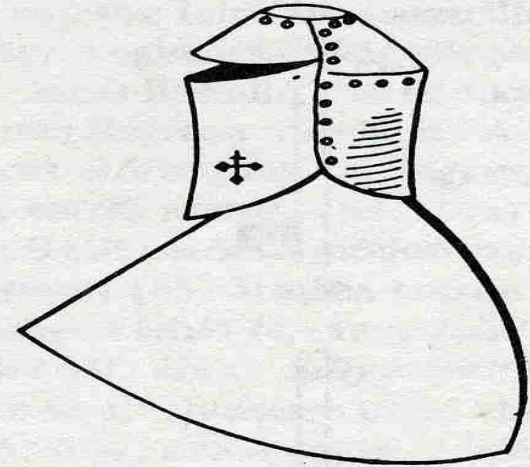
■ ***CÍMERKÉPEK***

- **1. Valóságos és képzeletbeli élőlények**
  - ember (lovas, testrészek: kardot, kalászt tartó kar)
  - állat (oroszlán, leopárd, tigris, párduc, sas, daru, pelikán, holló)
  - növény (rózsa, liliom, fák, szőlő, búza)
  - bibliai és mitikus alakok (angyal, griff, főnix, egyszarvú, sárkány)

- **2. Természeti képződmények**
  - égitestek (nap, hold, csillagok)
  - hegy

- **3. Ember alkotta tárgyak**
  - épületek
  - használati tárgyak
  - Vallási, harci eszközök
  - mesterségszimbólumok

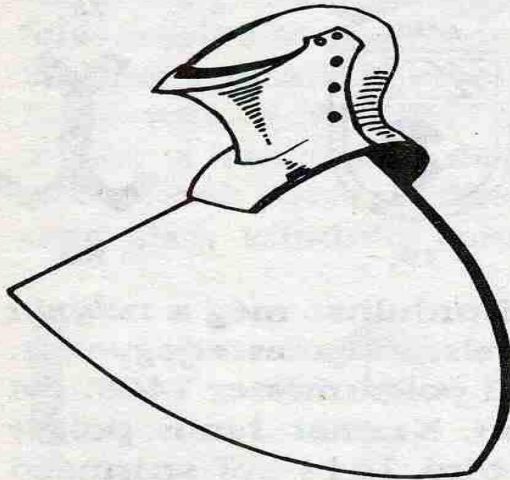
CSATA- ÉS TORNASISAKOK

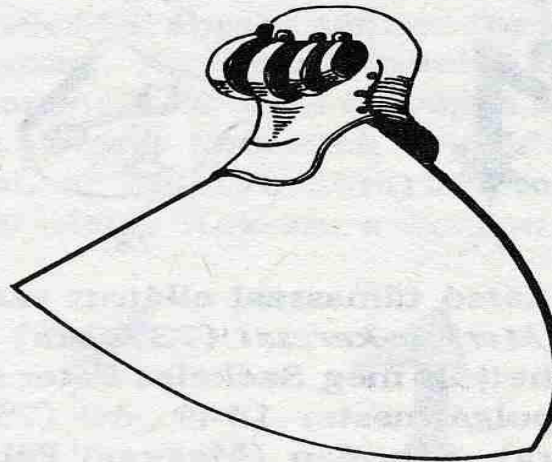
81.

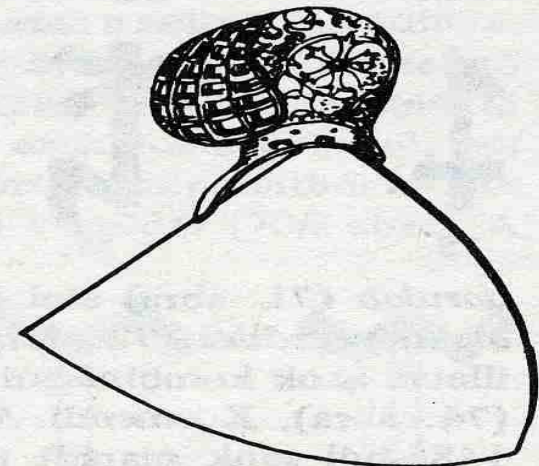
82.

83.

84.

85.

**csupor – csöbör
– csőr – torna - rostély**

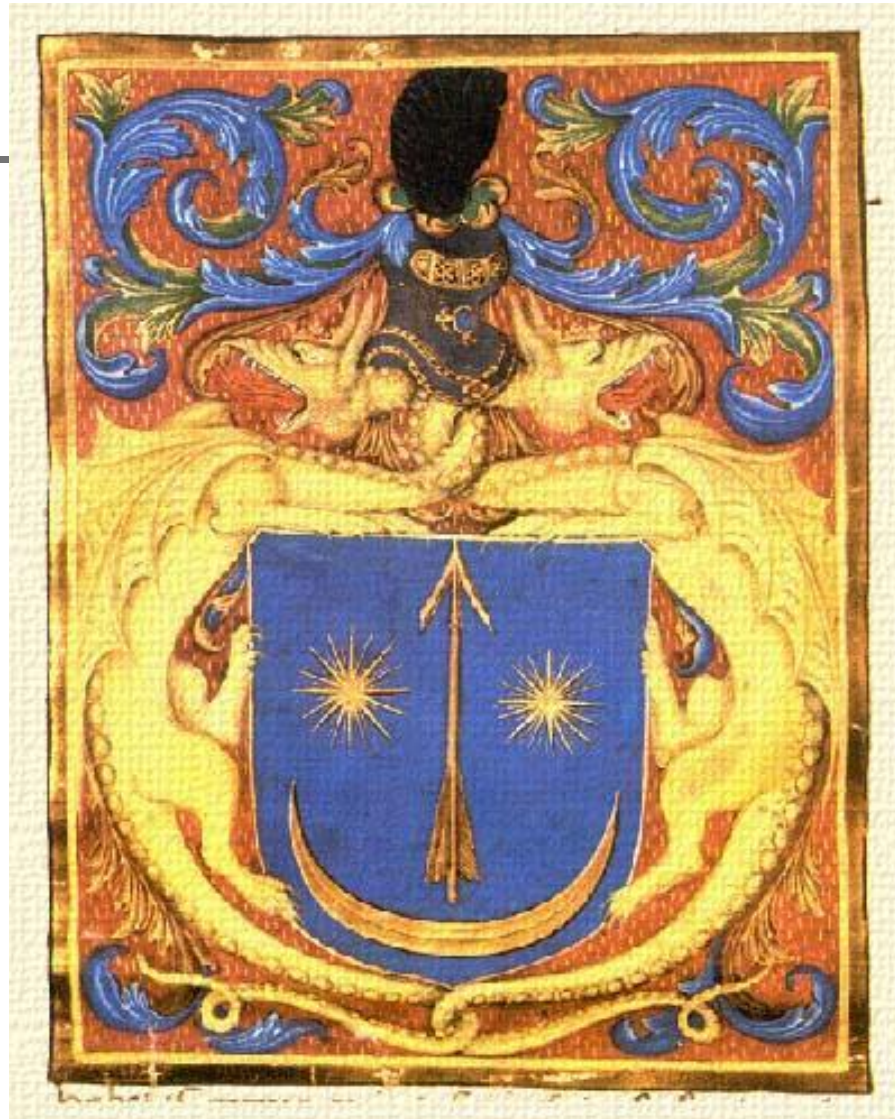

HERALDIKA

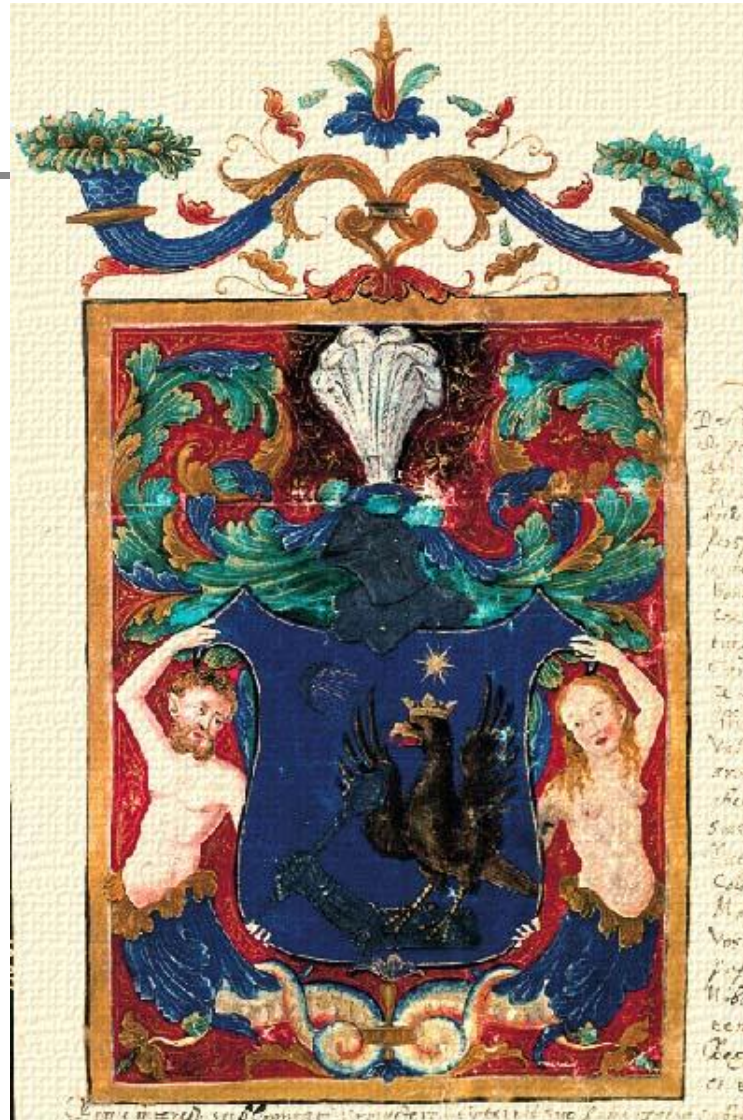

- A sisakhoz tartozik a **sisakdísz** (szarv, szárny, toll, zászló, virágok, gallyak, emberi és állati alakok vagy testrészeik).
- A címerek kedvelt díszítőeleme a sisak körül többnyire ráncba szedve lobogó kendő, a sisaktakaró, ami szalagszerű vagy levélszerű.
- A késő heraldika korában a rang kifejezésére ábrázolnak pajzson kívüli elemeket: pajzstartókat, ún. **telamonokat**. Az előkelők címereit a pajzs mögött ábrázolt zászlókkal is díszítették.
- A pajzs alatt vagy mellett zászlón lebeg a **jelmondat**, felette pedig a **csatakiáltás**.

Drágffy-címer

Dessewffy-címer

Bottlik-címer

Semsey-címer

A SZÁLDOBOSI
NEMES **B**ORBÁTH CSALÁD
ÓSI CIMERE
• MDCLXXVI •

FAMILIA KISS DE MÁD 1651

HONESTE VIVERE.

ZICHY-CÍMER

BORÍTÁSOK

MÁZAK

fémek

- arany
- ezüst

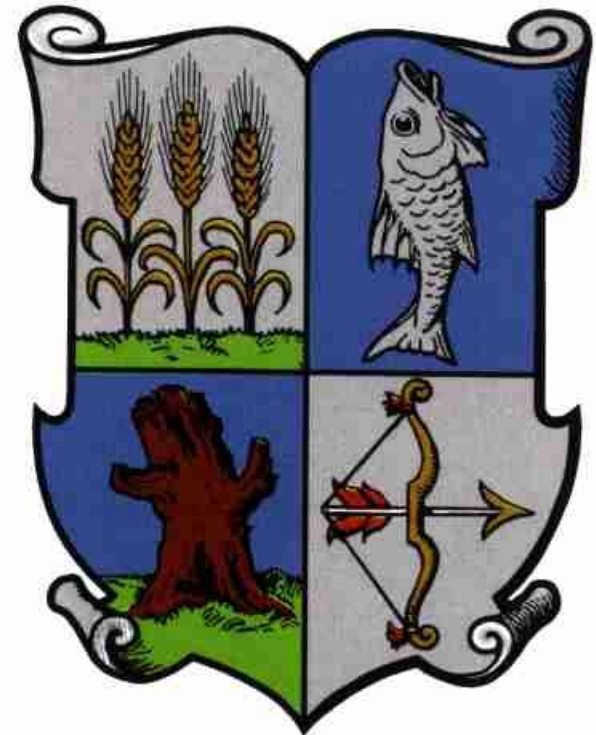
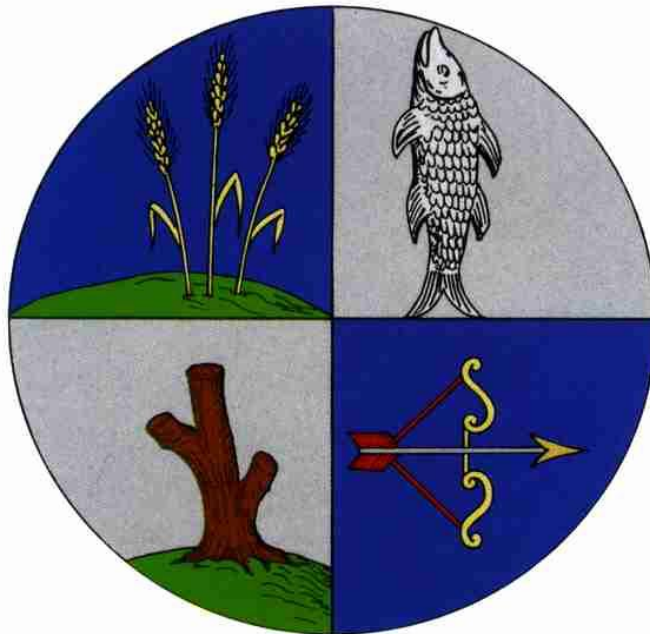
színek

- vörös
- kék
- fekete
- zöld
- bíbor

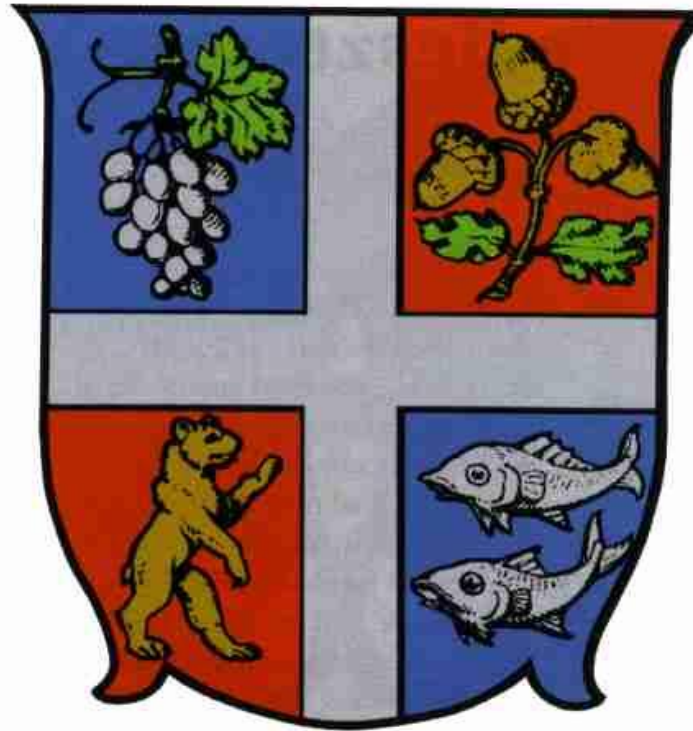
BUNDABŐRÖK

- hermelin
- ellenhermelin
- evet
- fordított evet

SZABOLCS VÁRMEGYE CÍMERE ÉS PECSÉTJE

BEREG VÁRMEGYYE CÍMERE

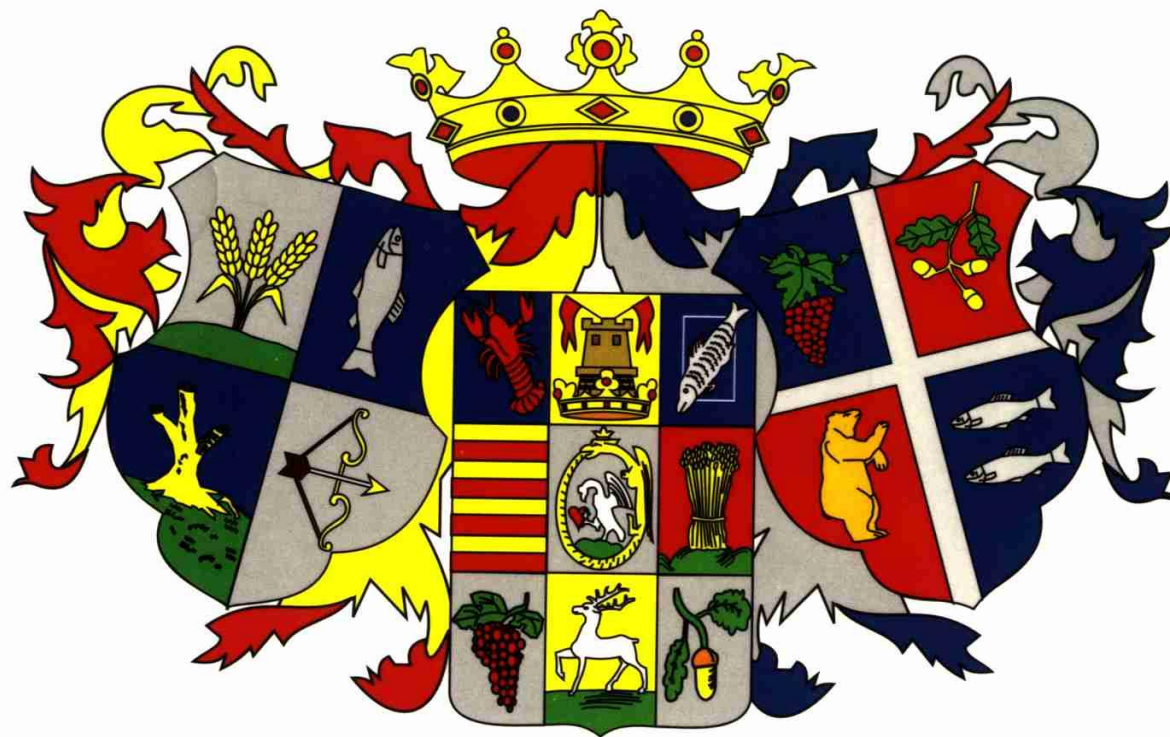

SZATMÁR VÁRMEGYE CÍMERE

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE CÍMERE

NYÍREGYHÁZA CÍMERES PECSÉTJE

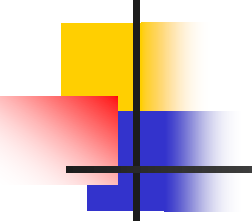

Dixit Toru genuit Seycha et Michaelē. Michael
el vo genuit Caluū Ladislaū et Uazul. Seycha vo di
uino pmonit oraculo: Anno dñice incarnatiōis non
gentesimo sexagesimo nono: quēadmodū in legēda
sci stephani regis scriptū est genuit scū stephanū regē

*Szt. István király, a helytelenül negyedelt címerrel
Thuroczy Krónikából. (Fametszet).*

HERALDIKAI IRODALOM

-
- **Alapi Gyula:** *Magyarország címeres könyve, I., 1913;*
  - **Kempelen Béla:** *Magyar nemes családok címerei, 1914*
  - **Fejérpataky László:** *Az Árpádok címerei, 1908.*
  - **Áldásy Antal–Fejérpataky László:** *Magyar címeres emlékek. I–III., 1901–1926;*
  - **Áldásy Antal:** *Címertan, 1926.*
  - **Kumorovitz Lajos Bernát:** *A magyar címer hármashalma, 1934; A magyar címer kettőskeresztje, 1941; A magyar címer hármashegye, 1942; A magyar címer kettőskeresztje és hármashalma, 1942; A magyar trikolor és a magyar államcímer múltja, 1955; A magyar középcímer és nagycímer kialakulása, 1965.*

HERALDIKAI IRODALOM

- **Bertényi Iván:** *Kis magyar címertan*, 1983; *Új magyar címertan*, 1993; *Magyar városok címerei*, 1975.
- **Nyulásziné Straub Éva:** *A Magyar Országos Levéltárban őrzött eredeti címereslevelek*, 1981; *Öt évszázad címerei a Magyar Országos Levéltár címereslevelein*, 1987, német és magyar nyelven 1999.
- **TURUL** : a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság Közlönye
- **Elérhetőségek:**
  - www.cimer.lap.hu
  - www.heraldika.hu
  - www.cimerek.freeweb.hu
  - <http://dungeon.uw.hu/dnkonyvtar/kt-herald.htm>
  - <http://www.middleages.hu/presentation/Cimertan.htm>
  - http://csodaszarvas.freeweb.hu/cimerek/cimerek_oldal.htm
  - <http://hu.wikibooks.org/wiki/>

Összeállította: Kujbusné Mecsei Éva